

IDEJISKUMU UN PARTEJISKUMU IKVIENĀ KULTURAS DARBA NOZARĒ

«Šodien visi celi ved uz komunismu». — Oktobra revolūcijas 30. gadadienai veltītajā runā teica V. Molotovs. Šie apņēmības, spēka apziņas pilnie vārdi kļuvis par padomju tautu lozungu, ko savā acū priekšā turam, darot šīs dienas un plānojot nākotnes darbus.

Mēs zinām tos faktorus, kas komunisma uzcelšanu no mērķa pārvērtis par realitāti. Ekonomiskos faktorus šoreiz nepieminēsim. Atcerēsimies vienīgi to, ka komunistiskā sabiedrība nav iespējama, ja pats cilvēks nebūs sasniegjis šai sabiedrībai atbilstošu līmeni, ja cilvēka attiecībās pret darbu, pret sabiedrību un tās īpašumu nebūs izdzīvotas pēdējās kapitalisma atliekas, ja viņa morālī aptumšos kaut nēcīgākais no kapitalisma kundzības laikiem saglabājies traips. Tāpēc cīņa par komunistiskās apziņas audzināšanu cilvēkā ir tikpat svarīga kā cīņa par augstākiem ražošanas tempiem rūpniecībā, kā cīņa par lielāku produktivitāti lauksaimniecībā.

Skola, literatūra, muzika, tēlotāja māksla, kino, teātris ir novadi, kas veltīti komunistiskās apziņas audzināšanai. Partija modri raugās, lai šajos novados neievietos pagurums, lēta pašapmierinātība, lai bezidejiskuma mākoņi neapstumotu kultūras darbu darītāju redzīgumu. Lai viss tas nenotiktu, partija, lielā vadoņa biedra Staļina ierosināta, ir devusi vairākus skaidrus, tālredzīgus dokumentus, kuri kā kompas rāda ceļu uz priekšu, kuros izteikto norādījumu konsekventa ievērošana nodrošina kultūras darbam vislielāko iedarbību uz tautas masām.

Ar gandarījumu varam konstatēt, ka mūsu literatūra, muzika, teātri, kino un citas kultūras un mākslas nozares rūpīgi seko tiem principiem, kas izteikti VK(b)P CK vēsturiskajos lēmumos par ideoloģijas jautājumiem. Tāpēc arī neizpaliek panākumi. Bet ir viena kultūras darba nozare, ļoti atbildīga, visplašākā darba lauku masas aptveroša un šim masām ļoti tuvu stāvoša nozare, kurā nupat minētie partijas norādījumi iesakņojas pārāk lēni, kurā grūti saskatīt to idejisko pacēlumu, to radošo patosu, kas šodien raksturo lielās padomju zemes kultūras dzīvi un kas tik raženi sekmē kultūras uzplaukumu mūsu republikā. Mēs šeit domājam tādu svarīgu iecirkni kā Padomju Latvijas kultūras namu, tautas namu un klubu tīklu. Protams, nav nekāda pamata apgalvot, ka arī šeit nenotiktu nopietns un vajadzīgs darbs, taču, no otras puses, pilnīgi skaidrs arī tas, ka kultūras namu, tautas namu un klubu nodarbību idejiskais līmenis vēl tālu neaizsniēdz to līmeni, kuru aizsnieguši kultūras darbinieki citās nozarēs, piemēram, literatūrā, teātra mākslā, skolā tīklā.

Raksturīgi, lai gan mazliet dīvaini, ka klubu tipa iestādes laukos un mazajās pilsētās šai zinā ir krietni vien veiksmīgākas par šādām pašām iestādēm lielākajās rūpniecības centros, it īpaši Rīgā. Ja laukos un mazajās pilsētās varam uzskatīt vairākus desmitus kultūras namu un tautas namu, kuru darbība pelna vislielāko atzinību, ja kultūras darbu Līgatnē, Mālpilī, Vērgalē, Sabīlē, Jaunjelgavā varam uzskatīt par paraugu, no kura vērts pamācīties, tad, piemēram, Rīgā un Daugavpilī šādu paraugu tikpat kā nav. Šeit pieminēsim tikai dažus konkrētus objektus, lai parādītu raksturīgākos un bistamākos klubu tipa iestāžu darba trūkumus. Tos sastopam, varbūt ne tik spilgti izteiktus, arī citur.

Runājot ar klubu un tautas namu vadītājiem, ļoti bieži nākas dzirdēt žēlotošanos, ka viņi nespēj sabiedrībā radīt interesi par savu darbu, ka klubus un tautas namus vāji apmeklē. Bieži vien šie vadītāji nesaprot, kāpēc tas tā, lai gan cēloņi, kā saka, tapet acū priekšā. Ko, piemēram, tirdzniecības darbinieki lai meklētu savā klubā, ja viņš šeit neatrod nekā tāda, kas saistās ar viņa profesiju, kas palīdzētu paplašināt un padziļināt profesionālās zināšanas.

Glūži tas pats sakāms par Būvstrādnieku arod biedrības klubu, kurš arī nespēj noorganizēt nodarības, kas saistītu apmeklētāju interesi. Būvstrādnieku arod biedrības klubā stāvoklis sevišķi launs. Ar savas arodorganizācijas locekļu tiešajām interesēm šim klubam īstenībā nav nekā kopīga. Tas ir nevis būvstrādnieku klubs, bet klubs v i s p ā r, ar plašām un ērtām telpām pilsētas centrā, kurā pulcējas nevis būvstrādnieki, bet apmeklētāji v i s p ā r, it sevišķi tādi apmeklētāji, kas vēl nav pazaudējuši interesi par tādiem idejiski mazvērtīgiem, pat kaļīgiem sarīkojumiem, kas nosaukti par jaunatnes vakariem, bet kurus ar daudz lielākām tiesībām varētu saukt par svingošanas ballītēm. Nelāgā svingošanas kaite nav izdzīvota arī Iekšlietu ministrijas darbinieku klubā. Pilnīgi aplami kā vienā, tā otrā vietā apgalvo, ka tā esot kluba iekšējā lieta — ko un kā tur dejojot. Padomju sabiedrībā nekādu «iekšēju» lietu nav: tauta interesējas par visu. Tāpēc nekādā ziņā nav iekšēja lieta tā bezidejiskā mazošanās, kas redzama šo klubu deju vakaros, kas, kaut arī mazākā mērā nekā agrāk, tomēr turpina pievilkt nenobriedušāko un mazāk apzinīgo jaunatnes daļu.

Runājot par negatīviem piemēriem, nevar paiet garām Daugavpils kultūras namam, kuru pilsētas Ispildkomitejas kultūras un izglītības nodaļas vadītājs pārvērtis par kaut ko peļņas uzņēmumam līdzīgu, kas visu savu «radošo» enerģiju koncentrējis uz karnevalu rīkošanu. Karnevals nav nekā jauns, tikai nevaļīgā zaudēt mēra sajūtu, nevaļīgā sarīkojums, kas itin ļoti varētu noderēt par kultūralu atpūtu un izklaides nosauktu pilsētas darba laudim, pārvērst par bezsaturīgu izpriecas un uzdziņas veidu, ko, starp citu, ļoti veicina «pilnās» bufetes, kas tur allaž iekārtotas.

Minējām dažus klubus un kultūras namus, kas parādījuši sevišķi nepareizu darba stilu. Ar gandarījumu jākonstatē, ka šādu kultūras iestāžu (kur vārds — kultūras — būtu liekams pēdējās) skaits pēdējā laikā ievērojami samazinājies. Šīs nozares lielam lielam darbinieku vairums grib krietni nopietni nopietni strādāt. Ja šodien darbs vēl nenoris, kā vajadzīgs, tad vairāk vainojams prasmes un uzņēmības nekā labas gribas trūkums. Klubu un tautas namu vadītāji vēl neprot panākt, lai nodarbības būtu interesantas un daudzpusīgas, lekciju tematika ir pārāk šabloniska, kalendariska, pavisam novārtā atstāts darbs ar mājsaimniecībā nodarbinātajām sievietēm, pašpūlīmai atstāta mākslinieciskā pašdarbība un fiziskā kultūra. Šeit vajadzīgs nopietns metodiskais darbs, tautas namu un klubu vadītāji rūpīgi jāpamāca. Maksimālās pūles veltījamas tam, lai republikaniskais Tautas mākslas nams un arod biedrību Centralais klubs kļūtu par ierosinošiem metodiskiem centriem, kas spētu nodrošināt visu šīs nozares darbinieku kvalifikācijas celšanu. Ja tas būv panākts, varēs spert nākošo soli — kultūras nami, tautas nami un klubi savukārt kļūs par metodiskajiem centriem, kas stimulēs sarkano stūrišu un kolchozu klubu darbības aktivizēšanu un uzlabošanu.

Partija un valdība uzmanīgi gādā par kultūras un izglītības iestāžu darbu. Pagājušā gada oktobrī Latvijas PSR Augstākās Padomes sesijā rūpīgi izanalizēja šo darbu un nosprauda konkrētu ceļu tā uzlabošanai. Jau šodien redzam ievērojamus panākumus, ievērojamo darbu uzlabošanu. Īpaši svarīgi tas, ka daudz aktīvāks nekā agrāk kultūras jautājumu kārtošā, kultūras iestāžu vajadzību apmierināšanā kļuvošas darba lauku deputātu padomju Ispildkomitejas pilsētās un apriņķos. Tā ir droša ķīla klubu tipa iestāžu darba turpmākam uzplaukumam.

Tādā kārtā panāksim stāvokli, kad visās vietās, kur darba laudis pulcējas atpūtai un lietderīgām, interesantām un daudzpusīgām nodarbībām, valdis augsts, diēnājam padomju laikam atbilstošs idejiskums. Konsekvents idejiskums un partejiskums prasīs ne tikai no literatūras, mākslas un mācību iestādēm, taš nepieciešams visur, kur notiek jebkāds kultūras darbs ar padomju cilvēku.

Kolchoza klubs — kulturalās dzīves centrs

Viens no pirmajiem mūsu republikas kolchoziem «Sēlija» jau otrā savas pastāvēšanas gadā lielceļa malā, kur agrāk bija kaļis un vientuļīgs paugurs, uzcēla savu klubu. Kopš tā laika šis kolchoza klubs pārvērties ne tikai par «Sēlijas», bet arī par daudzu citu kolchozu un visa pagasta kultūras centru. Kolchoza klubā, kurā vietas 200 cilvēkiem, iekārtots sarkanais stūrītis, bibliotēka, lasītava, radiomezģis. Ik vakarus klubā pulcējas kolchoza aktivisti aktuālu jautājumu apspriešanai. Sestdienas klubā notiek kino seansi, teātra izrādes, dažāda satura referāti. Šais vakaros klubā pulcējas cilvēki no kolchoziem «Straume», «Darbs», «Daugava» u. c. Kolchoza dramatiskais pulciņš uzvedis A. Vanaga viencēlienus «Sējas ritā» un «Pēdējā neveiksme», A. Brodes rita — «Sāncenses» u. c. No kino filmām kolchoznieki sevišķi iemīļējuši «Teiksmu par Sibīrijas zemi» un «Jauno māju».

Lai plašāk iepazītos ar vecāko padomju republiku lauksaimniecības attīstību, apgūtu lauksaimniecības pirmrindnieku pieredzi, pie kolchoza kluba nodibināts agrotehniskais pulciņš. Tajā mēcās 20 cilvēku, galvenokārt brigādie ri un posmu vadītāji. Pulciņu vada Sēlpils pagasta agronomos b. Paegle. Pulciņa dalībnieki ar sevišķu interesi noklausījās lekcijas par bioloģijas jautājumiem, par Mičurina-Viljamsa-Li-senko mācību. Klubā regulāri darbojas arī politpulciņš, kura dalībnieki studē VK(b)P vēstures iso kursu, Lēpina un Staļina biogrāfijas. Regulāri reizī mēnesī iznāk sienas avīze «Jaunā dzīve», kur plaši propagandē labākos kolchoza laudis un asi šausa slinkus. Liela nozīme kolchoznieku kulturalā līmeņa celšanā ir klubā bibliotēkai, kurā pašreiz jau 1500 sējumu. Pašlaik kolchoza kluba aktivisti aktīvi iesaistījušies tautas tiesu vēlēšanu sagatavošanas kampaņā.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1949. G.

9. JANVARI

Nr. 2 (208)

Pēc lielās skates

JŪLIJS VANAGS

Jau gatavošanās dekadei Maskavā bija nopietna un dziļa mūsu literatūras pārbaude. Apziņa, ka latviešu literatūra pirmoreiz paver savas grāmatu lappuses visu padomju tautu priekšā, izkano tūlu pāri Padomju zemes robežām, ne brīdi neatstāja kā pašus rakstniekus, tā arī viņu darbu tulkotājus un atdzejojātus diēnājam socialisma laikmeta valodā — krievu valodā, kuru šodien dzird un mēcās visa progresīvā cilvēce.

Loti īss bija dekadas tiešā organizēšanas darba periods, tomēr tulkotāji, redaktori un izdevniecības darbinieki pielika visas pūles, lai to godam veiktu. Daudz atzinīgu vārdus par to viņi jau ir dzirdējuši dekadas diēnās. Jāpasvitro vienīgi, ka gatavošanās dekadei arī izdevniecības darbā izraisīja neredzētu pacēlumu un parādīja, ka ir iespējams lauzt vecās normas un strādāt ar daudz lielāku intensitāti un labāku kvalitāti. Šai pieredzei jāgūst par pamatu visā turpmākajā mūsu izdevniecības darbā, lai tas priekšdienās kļūtu vēl jo teicamāks.

Pašos rakstniekos pacēlumu, atbildību un dekadas vēsturiskā nozīmīguma apzināšanos padziļināja vēl arī tas apstākļis, ka īsi priekš dekadas diēnām Maskavā notika PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes plenums, kurā apskatīja un vērtēja latviešu padomju literatūras stāvokli un sasniegumus pēdējā laika posmā. Tas bija itin kā ievadījums tam vērtējumam un dziļi principālajai bolševistiskajai kritikai, ko latviešu padomju rakstnieki dzirdēja par savu darbu dekadas diēnās. Šis kritikas dziļumu, principālītāti un augsto līmeni visu prasību un mērāuku pielietošanā raksturo armenu dzejnieka N. Zarjana plenuma debatēs sacītie vārdi: «Lielie krievu rakstnieki K. Simonovs, A. Surkovs, B. Gorbatovs savos konferatos par brālīgu tautu literatūram runāja ar lielu mīlestību un bolševistisku atklātību. Viņi runāja kā līdzīgi ar līdzīgiem, bez atlaides, bez mīkstinajuma.»

Šādā draudzīgi atklātā, bolševistiskā skaidrā un līdz galam principālā gaismā vērtēja visus tos mūsu literatūras ievērojamākos darbus, kas bija iznākuši krievu valodā un sapemti Maskavā līdz dekadas diēnām. Ievērojamākie krievu rakstnieki un kritiķi runāja par mūsu prozu, dzeju un dramaturģiju konkrēti un tieši, bez mazākās saudzības norādot tās kļūdas un trūkumus, kas kļūst redzamas literārā darbā tikai tad, ja tam piemēro visstingrāko un visaugstāko idejisko un māksliniecisko prasību mērāuku. Viņi patiešām runāja kā līdzīgi ar līdzīgiem, runāja par latviešu literatūru kā par līdzvērtīgu un līdztiesīgu visas padomju literatūras

sastāvdaļu, vērtējot to ar visām no šādas pieejas izrietošām prasībām. Tādēļ nav brīnums, ka apspriedē par mūsu dramaturģiju, kas bija paredzēta darba plānā vienu dienu, turpinājās arī otrā diēnā; nav brīnums, ka dzejas apskatē piedalījās pāri par desmit krievu dzejnieku un kritiku, ka prozas apskate pārsniedza visas paredzētās stundas un beidzās tikai tad, kad dekadas dalībniekiem bija steidzami jāpoošas uz kārtējo sarīkojumu, lai tiktos ar Maskavas lasītājiem.

Kā jau minēju iepriekš, Maskavas rakstnieki un kritiķi dekadei laikā notikšajās apspriedēs paguva izvērtēt un ar latviešu rakstniekiem kopīgi pārrunāt tikai dažus, pašus lezīmīgākos latviešu padomju prozas, dzejas un dramaturģijas darbus, jo lielais vairums krieviski tulkoto latviešu rakstnieku grāmatu Maskavā nonāca tikai līdz ar pašiem dekadas dalībniekiem. Ja šis grāmatas maskaviešu rokās būtu nokļuvas vismaz pāris nedēļas priekš dekadas, kritika būtu bijusi vēl daudz konkrētāka un plašāka. Maskavas rakstnieki tomēr deva solījumu, ka tuvākā laikā par visām krievu valodā iznākušajām latviešu padomju rakstnieku grāmatām centralajā presē — laikrakstos un žurnalos — pakāpeniski tiks sniegtas nopietnas recenzijas.

Tomēr — arī aplūkoto darbu kritika bija tik principiāla un vispārinoša, ka ikviens mūsu dekadas dalībnieks to klausoties varēja skaidri vērtēt un saskatīt analogus trūkumus arī savā darbā, kā arī mācīties tos izprast un pārvarēt savā turpmākajā daiļradē. Kritika atsedza ne tikai tos trūkumus, kādi bija vienā vai otrā atsevišķā aplūkojamā darbā, bet līdz ar to arī tos, kādi ir un jāpārvar mūsu jaunajai padomju literatūrai visā viņas kopumā.

Visaugstākā atzinību izpelnījās mūsu proza. Pirmoreiz krievu un līdz ar to visu padomju tautu lasītāju priekšā visā mīlza augumā ar romāna «Zaļā zeme» tulkojumu tika parādīts latviešu tautas rakstnieks Andrejs Upīts. Zīmīgākais vispārējā ļoti pozitīvajā šā romāna vērtējumā bija atzinums, ka tas nav tikai «vēsturisks romāns» līdzšinējā šaurajā izpratnē, bet īsts šodienējs socialistiskā realisma meistardarbs — ar skaidru vēsturiskās perspektīvas skatījumu, kas met spodu optimisma gaismu pāri visām romāna lappusēm. Kritika vienprātīgi atzina, ka romāns ierindojams starp pašiem labākajiem, ko devusi padomju literatūra savā trīs gadu desmitu attīstības laikā. Atzinīgi novērtēja arī tautas rakstnieka Vila Lāča romānu «Vētra» un Annas Sakses ro-

manu «Pret kalnu». Abus šos ievērojamos latviešu padomju prozas darbus tāpat analizēja ļoti rūpīgi, vispusīgi un dziļi. Atzīmēja, ka Vila Lāča lielā epopeja sava mīlīgā apjoma dēļ nav visās daļās vienlīdz augstā mākslinieciskā līmeņa, ka romāna darbību virza nevis raksturu attīstība, bet notikumu secība, kas neļauj tēliem pietiekami iekšēji atklāties. Annas Sakses romānā atzīmēja vispārējo padomju literatūrā vēl īsteni nepārvarēto trūkumu, ka pozitīvajiem tēliem nav pietiekami īstas dzīvības, krāsu.

Dzejā — dziļi analizēja un ļoti atzinīgi novērtēja tautas dzejnieka Jāņa Sudrabkalna daiļradi, pārskatot visu viņa rakstnieka attīstības gaitu, sakarā ar viņa krievu valodā iznākušo dzejas izlasi. Apskatīja arī divas Valda Luksa grāmatas, bet te jau pašā sākumā visu uzmanību pārslēdzās uz tulkojuma problēmu, poēmas «Rīta sāk dzīvot» pavisā atdzejojuma dēļ, tomēr kritika skāra arī paša autora darbu, norādot, ka poēmā nav pietiekami lirisma, kas raksturīgs pārējai Luksa dzejai; ka galvenā varone Rīta nav vajadzīgā mērā atsegta kā raksturs savā pāraugšanas posmā.

Dramaturģijas apskate turpinājās visilgāk, kaut arī šaurākā auditorijā. Sakarā ar latviešu padomju jaunāko lugu analīzi un kritiku te izvirzījās vairākas svarīgas problēmas, kuru noskaidrošana risinājās ilgās un dzīvās pārrunās. Tām par cēloni zināmā mērā bija arī tas apstākļis, ka iepriekš notikušajā plenumā padomju dramaturģijas stāvokļa un attīstības jautājums izvirzījās kā pats galvenais. Latviešu padomju dramaturģijā, šāņemdami biedrisku un atklātu kritiku par trūkumiem savās lūgās (Arvida Grigūļa «Māls un porcelāns», Annas Brodesles «Upesciema pavasaris» un «Skolotājs Straume», Jūlija Vanaga «Satikšanās krastā») un ieskatīdamies dziļāk padomju dramaturģijas darba perspektīvās, ieguva daudz vērtīgu atzinu savas jaunrades pacēlumam.

Dziļi sirsnība un aizkustinoša ieinterešība, ar kādu latviešu rakstniekus saņēma mūsu Dzimtenes sirds — Maskavas literatūras zaimē un lasītāji daudzajos sarīkojumos, uz visiem laikiem paliks dekadas dalībnieku atmiņā.

Biedriski asā un bolševistiski principiāli darbu kritika dos jaunu pacēlumu latviešu padomju literatūrai, pašķīrs plašāku un dziļāku skatu mūsu jaunrades darba paškritikai, piešķīrs jo skaidrāku ideoloģisko mērķzinību un māksliniecisko gatavību ikvienam latviešu padomju literatūras darbam, lai mēs jo sekmīgāk veiktu tos cīdenos uzdevumos kādi stāv mūsu priekšā komunistiskās sabiedrības celšanā, visas padomju valsts diēnājamā darbā.

Gatavošanās Puškina jubilejai

Š. g. 6. jūnijā paiet 150 gadu, kopš dzimis ģeniālais krievu tautas dzejnieks Aleksandrs Sergejevičs Puškīns — augstākā virsotne vārda mākslā pasaulē literatūrā.

Ar PSRS Ministru Padomes 1948. gada 27. augusta lēmumu nodibināta Puškina jubilejas Visvienības komiteja, kas gādās, lai Puškina pieminās svinības izvērstos par grandioziem Padomju Savienības tautu kultūras svētkiem, lai Puškina nemirstīgie darbi tiktu vēl plašāk izplatīti daudzo miljonu lasītāju vidū.

Pagājušā gada 14. decembrī Maskavā Puškina jubilejas Visvienības komiteja sasauca pirmo apspriedi, kurā bija pieaicināti Puškina jubilejas komiteju pārstāvi no visām Padomju Savienības republikām. Sēdi vadīja PSRS Padomju rakstnieku savienības ģeneralsekretārs Aleksandrs Fadejevs, un tajā piedalījās VK(b)P CK propagandas un agitācijas daļas, KPFSR Ministru Padomes, PSRS Mākslas lietu komitejas un citu sabiedrisku un kultūras iestāžu pārstāvi.

A. S. Puškina pieminās iemūžināšanai, sakarā ar 150 gadiem kopš viņa dzimšanas, nolemts š. g. jūnijā sarīkot svinīgas Puškina pieminās sēdes Maskavā, Leningradā, Pleskavā, visu republiku galvaspilsētās un Puškina dzīves vietās Pleskavas apgabalā — Mičailovskas un Boldino ciemos, uz kuriem izbrauks jubilejas komitejas locekļi, akadēmiki un rakstnieki. Pie Puškina pieminēja Maskavā notiks plašs mitinš.

Visās mācības iestādēs kultūras namos, bibliotēkās un lasītavās paredzēts

organizēt lekcijas un literārus vakarus, veltītus Puškina dzejai un dzīvei. Tikš sarīkotas Puškina pieminai veltītas izstādes. PSRS Zinātņu Akadēmijai uzdots 1949. gadā pabeigt Puškina sacerējumu akadēmiskā izdevuma 16 sējumu publicēšanu, laist klejā pilnīgu populāru Puškina kopotu rakstu izdevumu 10 sējumos (100.000 eksemplāros), bet izdevniecībai «Sovetskij Pisatjel» — izdot padomju rakstnieku apcerējumu krājumu par Puškīnu.

PSRS Kinematogrāfijas ministrija paredzējusi uz Puškina jubileju radīt mākslas filmu un dokumentālu filmu par Puškīnu. Daudzās vietās cels jaunus pieminekļus, kā arī restaurēs jau esošos.

Sēdē ar plašākām pārskatēm par jau paveikto darbu un pasākumiem sakarā ar Puškina 150. dzimšanas diēnas svinībām uzstājās Leningradas pārstāvis rakstnieks B. Meilachs, kas ziņoja, ka līdz jubilejai Leningradā paredzēts izlaist jaunu filmu «Puškina laika Pēterburgā» un iestudēt jaunu baletu pēc Puškina poēmas «Vāra jātnieks». Pleskavas apgabala pārstāvis A. Jakovļevs plaši pakavējās pie darbiem un nodomiem Puškina parku izveidošanā Mičailovskas un Boldino ciemos un lūdz komitejas gādību, lai valdība atļautu līdzekļus dzelzceļa atzarojuma būvei līdz minētajām vietām.

Republiku pārstāvi ziņoja par visplašākā mēra pasākumiem Puškina personības un viņa sacerējumu popularizēšanā brālīgajās padomju republikās. Ukrainas Valsts izdevniecība izdod

40 iespiedumloksņu lielu Puškina rakstu izlasi 50.000 eksemplāros ar ilustrācijām. Loti plaši svinībām gatavojas opera, teātri, mācību iestādes, bibliotēkas u. t. t. Ukrainas kino studija izlaidīs filmu «Puškīns un Ukraina». Līdzīgi pasākumi tiks veikti arī Baltkrievijā. Interesants ir nodoms sakopot un izdot mesu tirāžā kultūras darbinieku lekcijas par Puškīnu. Puškina jubileju ar dažādiem pasākumiem plaši atzīmēs arī Kazahlijas, Azerbaidžānas, Armēnijas, Kirgizijas, Kareļu-Somu PSR u. c. republikās.

Latvijas PSR Puškina svinības izvērtīsies par plašiem tautas kultūras svētkiem. Notiks svinīga sanāksme Operas un baleta teātri, kurā par Puškīnu runās tautas rakstnieks Andrejs Upīts. Rakstnieku un kultūras darbinieku lekcijas par Puškīnu, viņa darbu lasījumi un uzvedumi notiks visā republikā. Mācību iestādēs līdzās mācību spēku un studējošo lekcijām tiks rīkotas Puškina personības un daiļrades iztīrījumu sesijas, sarīkos Puškīnam veltītas izstādes bibliotēkās, kultūras namos, skolās.

Radiokomiteja noorganizējusi 37 Puškīnam veltītas pārrades. Valsts izdevniecība līdzās jau iznākušajam Puškina darbiem izdos latviešu valodā 50 iespiedumloksņu lielu Puškina sacerējumu izlasi, kurā ietilps visi Puškina prozas darbi, visas galvenās viņa poēmas, ieskaitot «Jevgeņiju Opeginu», visas pasakas, galvenās dramatiskās poēmas, «Boriss Godunovs» un ap 120 Puškina dzejoļu mūsu labāko līriķu atdzejojumos.

LUDMILS STOJANOVŠ

DZEJNIEKS REVOLUCIONARS

Sakarā ar lielā bulgāru dzejnieka Christo Boteva dzimšanas dienā
100 gadu jubileju
(dzimis 7.-I-1849., miris 11.-V-1876.)

Christo Botevs — cilvēks, kurš dzīvoja, cieta un cīnījās par savas tautas brīvību un laimi. Viņš bija patiesas tautas dzejnieks un agitators, kura lielmācītājs vārds dzīvi iespaidās tautas apziņā, iedvesmoja masas cīņai pret apspiedējumiem, pavēra Bulgārijas darba laudim viņu zemes demokrātiskās attīstības patiesas perspektīvas. Un nākošajam paaudzēm Boteva vārds kļuva par revolucionāro cīņu karogu.

Savu jaunību Botevs pavadīja Krievijā, kur iepazīs ar krievu revolucionāro demokrātu — Beļinska, Černiševska, Dobrolubova — progresīvajām idejām, kur no ģenialajiem krievu rakstniekiem — Puškina, Lermontova, Nekrasova — mācījās mīlēt tautu un nīst apspiedību. Hercens iedvesma Botevā mīlu uz lielo krievu tautu, sajūsmu tās cīņai par atbrīvošanu no patvaldības jūga. Botevs ar sāpēm domāja par savu dzimto zemi Bulgāriju, kas smaka turku jūgā, kuru nežēlīgi ekspluatēja turku muļnieki un bulgāru augļotāji.

To darbinieku vidū, kas ieslēdzās bulgāru tautas nacionālās atbrīvošanās kustībā, kas toreiz bija tikko sākusies, Botevs ieņēma pirmo vietu ne tikai kā helisks žurnālists un dzejnieks, organizators un vadītājs. Viņam bija arī plašas zināšanas zinātnes un literatūras laukā, viņš bija vispusīgi iepazīs ne tikai ar krievu, bet arī ar Rietumu literatūru. Viņš teicami pārzināja politisko stāvokli Eiropā, atsevišķu valstu ekspansionistiskās tieksmes.

Botevs dzīvoja sava laika progresīvo ideju ietekmē un savu darbību pakļāva galvenā uzdevuma piepildīšanai — Bulgārijas atbrīvošanai no turku jūga.

Patriots šā vārda augstākajā nozīmē,

Botevs bija konsekvents internacionālists. Tāpēc viņa poezija, kuru caurstrāvo brīvības idejas un dziļas jūtas, tuva un mīļa dažādām tautām.

Rakstot zemāk minētās ievērojamās rindas, Botevs domāja ne tikai par Bulgārijas cīņtājiem:

*Kas bargā cīņā kritis par brīvi,
Tas nevar nomirt. Par viņu raudās
Zeme un debess, un viņa dzīvi
Dziesmās mūžīgi pieminēs laudis.*
(Atdzej. M. Kempe)

Bulgārijas reakcionārā un fašistiskā kritika centās izkropļot Boteva tēlu. Baidoties viņa dzejas arvienu augošās ietekmes bulgāru jaunatnes revolucionārajā audzināšanā, reakcija uzsvēra tikai vienu Boteva biogrāfijas pusī — cīņu pret turku jūgu, bet atstāja ēnā cīņu ar iekšējiem ienaidniekiem.

Tācu reakcija velti mēģināja falsificēt lielā revolucionāra tēlu. Bulgāru jaunatnes daudzām paaudzēm Christo Botevs vienmēr bija mīļš dzejnieks un skolotājs. Viņa dzejas nepārtraukti modināja protesta jūtas pret politisko beziesību, sauca uz cīņu pret kaitīgām iluzijām un aizspriedumiem, palīdzēja cilvēkiem nostāties uz patiesības ceļa.

Ateists, demokrāts, revolucionārs, internacionālists — Botevs radīja savu «cīņas simbolu bulgāru komunistiem».

Boteva nozīme bulgāru un visas pasaules literatūrā joti liela vispirms tāpēc, ka viņš pirmais Bulgārijā dzīvi pie-savināja krievu revolucionāro demokrātu idejas par to, ka literatūrai jākalpo tautas interesēm un jāstiprina tās ticība gaišākai nākotnei. Viņš nosodīja tīras mākslas sludinātājus. «Nepieciešams, lai zinātne un literatūra, poezija un žurnālistika, ar vārdu sakot, visa tautas vadītāju garīgā darbība iegūtu politiskās propagandas raksturu, t. i. atbilstu dzīvei, tautas tieksmēm un vajadzībām — tā, lai nebūtu zinātnes zinātnes dēļ, mākslas mākslas dēļ...»

— rakstīja Botevs 1875. gadā.

Botevs un viņa dzeja — viena vesela vienība. Tā iemieso tautas cīņu par brīvību un taisnību, tieksmos uz nākotni, vēlēšanos kalpot cilvēci.

Botevs un viņa poezija šausa apspiedējus — «patriarchu, caru un mācītājus», viltus patriotus, liberalos plāpas, visus patiesi demokrātiskās attīstības ienaidniekus.

Drumājā fašistiskās diktatūras laikā Boteva vārds Bulgārijā skanēja kā lozungas, kas iedvesmoja tautu cīņai pret iekšējiem un ārējiem ienaidniekiem. Partizānu nodala, kas bija nosaukta Christo Boteva vārdā, parādīja leģendāru varonību, it kā apstiprinot pazīstamos dzejnieka vārdus:

*Kas bargā cīņā kritis par brīvi,
Tas nevar nomirt.*

Ari šodien Boteva poezija skan pīn-skanīgi, jo tā atspoguļo tautas talanta spēku un bagātību.

PRIEKŠZĪMĪGS PASĀKUMS

Pie Česu kultūras nama pastāv pašdarbības simfoniskais orķestris. Tā sastāvā 35 dalībnieki, no kuriem tikai nedaudzi ir profesionāli muziķi; lielākā daļa orķestrantu ir citu profesiju darbinieki, kas savu brīvo laiku ziedojuši muzikai. Orķestra dalībnieku vidū ir arī topošie muziķi — Česu muzikas vidusskolas audzēkņi. Orķestra dibinātāja un pašreizējā diriģenta vijolnieka Kārļa Veilanda vadībā orķestris jau iestudējis divas koncertu programmas.

J A U N A S G R Ā M A T A S

Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākuši šādi jauni izdevumi:

A. Арайс - Берге. Смерть Менуца. Перевод с латышского. 62 стр. Цена 1 руб.

Cecīlija Dinere. **Spoļie spārnī.** Dzejas. Mākslinieks Oļģ. Ābelīte. 92 lpp. Maksā 4 rbļ.

Augusts Jakobsons. **Čiņa bez frontes līnijas.** Dramatisks stāsts. Tulkojis Jānis Zīgurs. Vāks M. Ozoliņa. 137 lpp. Maksā 3 rbļ. 50 kap.

Muchtars Auezovs. **Abajs.** Romāns. Tulkojusi Marija Sūmane. 368 lpp. Maksā 16 rbļ.

D. Smarņova ilustrācijas. 118 lpp. Maksā 3 rbļ.

Maskava — mūsu dzimtenes galvaspilsēta. Rakstu krājums. 150 lpp. Maksā 8 rbļ. 50 kap.

Pionieru skatuve. Māksliniecisks pašdarbības krājums. Sakārtojās L. Pēlmanis. Vāku zīmējusi S. Jēgere. 180 lpp. Maksā 7 rbļ.

Jevgeņijs Ratners. **Putnu pussalā.** Tulkojusi M. Paula. Ilustrators J. Kīns. 27 lpp. Maksā 60 kap.

V. Romaševs. **Varenais spēks.** Lu-ga. Tulkojis K. Valdmanis. 99 lpp. Maksā 3 rbļ.

Арвид Григунис. **Домик под дикой яблоней.** Перевод с латышского. 70 стр. Цена 1 руб. 20 коп.

Вилкс Лайкс. **Кузнецы будущего.** Повесть. Перевод О. Балодте. Рисунок В. Валдмана. Художник Р. Дземис. 172 стр. Цена 5 руб.

A. Čechovs. **Stāstu izlase jaunatnei.** Ilustrējis A. Ritovs. 229 lpp. Maksā 9 rbļ. 80 kap.

I. Fedjenko. **Volga — dižā krievu upe.** Tulkojis Rūdolfs Springis. Vāks un priekšlapas S. Jēgere. 121 lpp. Maksā 6 rbļ.

Arkadijs Gaidars. **Mani biedri.** Tulkojusi M. Paula. A. Jermolajeva un

— Tā varēja uzrakstīt tikai īsts bolševiks, — dzirdēju sarunājamies blakus sēdošos strādniekus.

Bet kad sarīkojuma priekšsēdētājs Aleksajs Surkovs pateica, ka dzejnieks Andrejs Balodis gandrīz desmit gadu pavadījis buržuaziskās Latvijas cietumā, zālē atskanēja nerimstoši aplausi par godu nesalauzāmajam cīņtājam un dzejniekam.

Jā, latviešu rakstnieki Maskavā sniedza atskaiti par savu darbu no augstas tribīnes. Šai tribīnē viņus pacēla padomju tauta, — tauta, kuras rindās viņu tēvi — latviešu strēlnieki — kopā ar krieviem cīnījās pilsonu kara frontēs, kuras rindās viņi paši roku rokā ar krievu brālīem Lielā Tēvijas kara gados nostāigājuši garu cīņu ceļu no Maskavas līdz Rīgai un tagad kopā soļo uz komunismu.

JEVGENIJS RATNERS

Mēs dzīvojam kopā un dodamies sauļup, Lai uzpošam mājas vislielākiem svētkiem,

Kad laimīgi saskanēs pasaules sirds. Ai padomju saule, kas tāls bij, ir tuvu, Ar tevi es mājas un pasauli gūvu.

Zorži Amadu jūt dzejoļa muziku, bet viņš gribētu sprast arī tā saturu, un te pie viņa pieliecas kaimiņš un pārtulko šo dzejoļi spaniski.

— Jūs spanietis? — brinās Amadu.

— Es latvietis, bet es cīnījos par Spanijas brīvību!

Brazīliešu rakstnieks Zorži Amadu cieši paspieda latviešu rakstnieka Zana Grīvas roku.

2.

Kad mēs ērtā zilā elektrobussā devāmies ciemos pie kādas mašīnbūvniecības rūpnīcas strādniekiem Maskavas tuvumā, maskavietis, kas pavadīja mūs, teica:

— Bet vai jūs zināt, ka šis rūpnīcas klubs ne ar ko neatšķiras no dažiem galvaspilsētas teatriem?

Daudzi ar izbrīnu paskatījās runātājā.

— Jā, jā, — turpināja mūsu pavado-nis, — tur zālē vietas ap 1500 cilvēkiem. Ne velti šo klubu sauc par Kultūras pili.

— Neērti uzstāties tukšās zāles priekšā, — teica kāds no mūsu biedriem.

— Kāpēc tad tukšas? — jautāja mas-kavietis.

— Grūti ticēt, ka rakstnieku, un pie tam diezgan tālās Latvijas rakstnieku, uzstāšanās varētu ieinteresēt tik daudz cilvēkus.

Maskavietis neatbildēja.

Pēc pusstundas mēs izgājām uz Gorbunova vārdā nosauktās Kultūras nīls skatuves. Mūsu parādīšanos sapulcējušies uzņēma ar aplausu vētru. Skatāmies zālē — tur nav nevienas brīvas vietas, ne parterā, ne beletāžā, ne balkonos.

Cecīlija Dinere, kas stāvēja man blakus, teica:

— Jūs atceraties, Vilis Lācis, atklājot dekadu, teica, ka tā ir mūsu atskaitē no visas padomju tautas augstās tribīnes. Lūk, — viena no tādām tribīnēm.

Man liekas, to pašu izjuta ikviens latviešu padomju rakstnieks.

Latviešu dzejnieku, krievu tulkotāju, mākslinieku uzstāšanās auditorijā uzņēma ar neizsakāmu sirsnību. Aplausi nē-maz negribēja rīties, atskanēja saucieni par godu mūsu rakstniekiem.

— Cik viesmīlīga tauta, — teica mans kaimiņš strādnieku pārstāvim, kas sēdēja mums blakus.

— Krievi nāzīstami ar savu viesmīlību, — tas atbildēja, — bet šī uzņemšana nav tikai viesmīlības apliecinājums, — tas ir augsti kvalificētas auditorijas augstas atzinības izteikums jūsu rakstniekiem.

Un te mēs uzzinājām, ka liela daļa strādnieku regulāri piedalās t. s. «literarajās piektdienās», kas notiek šai Kultūras pilī. Šais piektdienās uzstājas redzamākie rakstnieki un kritiķi. Te dzīli un nopietni apspriež jaunākos rakstnieku darbus.

Vēlāk, kad skatuvē uzņāca LPSR Valsts koris un mūsu republikas labākie solisti, bet visi rakstnieki sēdēja zālē starp strādniekiem, es iesāku sarunu ar savu kaimiņu stachanovieti Andreju Grebņevu.

— Jūs zināt, — viņš man teica, — es nesen izlasīju Annas Sakses romānu «Pret kalnu». Domāju, ka nekūldīsos, ja teikšu, ka tas ir ierindojams starp ievērojamākajiem darbiem, kas iznākuši 1948. gadā.

— Kur gan jūs to paspējāt izlasīt? — es jautāju.

— Kā — kur? Žurnālā «Novj mir» 11. un 12. numurā. Man sevišķi iepatikās Mirdzas tēls. Viņā ir kaut kas radniecīgs «Jaunās gvardes» varoniem.

Starp citu vēlāk, kad mēs dalījāmies iespaidos, noskaidrojās, ka daudzi mūsu rakstnieku sarunu biedri — strādnieki zināja virkni latviešu autoru darbu.

Ipašu atzinību šī vakarā izpelnījās Andreja Baloža dzejas par bolševikiem. Tās pāuda viriškību, spēku, dzīlu mīlestību uz Lenīna-Stalīna partiju.

Rakstnieku savienībā

7. janvārī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā notika rakstnieku sa-nāksme, kurā pārrunāja PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes 12. plēnuma un latviešu literatūras dekadās Maskavā rezultātus. Ziņojumu par šiem jautājumiem sniedza Latvijas Padomju rakstnieku savienības valdes atbildīgais sekretārs I. Muļnieks. Viņš atzī-mēja, ka notikušais PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes plēnumā, kā arī literatūras dekadā Maskavā mū-su rakstniekiem ir ārkārtīgi liela un vērtīga skola. Kā plēnumā, tā arī dekadā mēs vēlreiz pārliecinājāmies par sasniegumiem latviešu padomju literatūrā, par to, ka mums ir darbi, ar kuriem latviešu padomju literatūra var pamatotī lepoties visas padomju tautas

priekšā. Sīki apskatot visu pozitīvo mū-su literatūrā, I. Muļnieks apstājās pie trūkumiem latviešu padomju rakstnieku daiļradē, PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes plēnuma un literatūras dekadās gaismā.

Liels trūkums ir tas, ka mūsu pro-zaiķu darbos nav pilnīgi pārvarēts sche-matisms, bieži dzīvā cilvēka vietu lite-rarā darbā aizstāj vienkārši pārstāstī-jumā, nevajadzīga publicistika. Viena otra dzejnieka darbos vēl arvienu izjū-tams formalisms, kas traucē mūsu dze-jas attīstību.

Aplūkojot literatūras kritiķu, I. Muļ-nieks norādīja, ka tā vēl ir pārāk vāja, nevarīga, recenzijas daudzos gadīju-mos ir empiriskas, bez vajadzīgā dzi-ljuma un plašuma. Literatūras kritika

Vairāk nekā sešas stundas ilga ap-sprīde PSRS Padomju rakstnieku sa-vienībā, kurā aplūkoja latviešu padom-ju literatūras prozas darbus. Cetpād-smāt kritiķi, rakstnieki, redaktori un tulkotāji uzstājās šīnī apspriedē. Tās bija patiesi radošas pārrunas. Vislie-lāko vienprātīgo atzinību izpelnījās Andreja Upīša romāns «Zālē zeme.» Visi runātāji atzīmēja, ka šis darbs tā-dēms blakām padomju literatūras la-bākajiem darbiem. Augustu novērtējumu guva arī Vilja Lāča romāns «Vētra» un Annas Sakses — «Pret kalnu». Tos ap-sprīda dzīli un vispusīgi, maskavieši runāja biedriski, tieši un principiāli, atklājot šais darbos arī trūkumus. Kri-tiķojot tos, runātāji latviešu rakstnie-kiem it kā pavēra jaunus apvārsņus, uzstādīja viņiem jaunus paaugstinātas prasības, kuras nākotnē jāpiepilda.

Kāds no maskaviešiem, diezgan sīki pakavējoties pie romāna «Pret kalnu» trūkumiem, pēkšņi, zīmējoties uz autori, sacīja:

— Vārbūt tas nav viesmīlīgi tā runāt par mūsu dārgajiem viesiem.

Tad piecēlās Anna Sakse un savijotā teica, ka viņa pirmo reizi dzīvē dzird tik augsti kvalificētu, tik lietišķu kriti-ku, ka tagad viņa pati uz daudz ko skatās citām acīm, ka viņa neizmēro-jami pateicīga biedriem, kas ar saviem padomiem un norādījumiem palīdz viņai un visai latviešu literatūrai paceļties uz jauna, augstāka daiļrades lime-ņa.

Visi dekadās dalībnieki bija dzīli apmierināti ar tiem patiesi radošā dar-ba apstākļiem, kas raksturoja katru apspriedi par jebkuru latviešu padomju literatūras žanru. Mūsu prozas, dzejas, dramaturģijas augsti principiāli, bolševistiski partejiskā analīze parādīja, ka latviešu literatūra, realizējot VK(b)P CK vēsturisko lēmumu par žurnāliem «Zvezda» un «Leņingrad», gūvusi nopietnus panākumus un ir uzņākusi vien-nā no redzamākajām vietām padomju nacionālo literatūru vidū. Sakarā ar to Padomju Latvijas rakstnieku priekšā nostājas jauni, vēl lielāki uzdevumi.

Kā savā runā teica Aleksajs Surkovs, — no lielas literatūras ari daudz jā-prasa, Latviešu rakstniekiem vēl ir daudz kas jāveic, lai pilnīgi apgūtu so-cialistiskā realisma metodi. Vēl daudz jāstrādā, lai dzīli izprastu mūsu dzīves īstenību un radītu pilnasinīgus padom-ju cilvēka tēlus.

Es neuzņemos sīki atstāstīt visu de-kadās norisi, aprakstīt katru tās dienu, kas bija bagātas daudzām neizmirsta-mām sarunām, deva neizdzēšamus ies-paidus. Mūsu rakstnieki viesojās pie Maskavas literatēm, mašīnbūvniecības strādniekiem, Lenīna vārdā nosauktās Kara politiskās akadēmijas virsniekiem, Maskavas universitātes profesoriem un studentiem, Sabiedrisko zinātņu aka-dēmijas klausītājiem, izdevniecību dar-biniekām. Mūs pieņēma VK(b)P Cen-trālajā Komitejā un laikraksta «Prav-da» redakcijā.

Es pastāstīju tikai par dažiem epizo-diem, kas zināmā mērā raksturoja to at-mosferu, kādā noritēja dekada.

Ar dzīlām pateicības jūtām mūsu rakstnieki atstāj viesmīlīgo Maskavu. Radošā darba entuziasma pilni mēs atgriezāmies Rīgā. Radīt jaunus dar-bus, kas ir lielā Stalīna laikmeta cie-nīgi, — lūk, domas un centieni, kas piepilda katru latviešu padomju rakst-nieka ikdienu.

Mākslinieciskās pašdarbības žanri un organizēšana

LPSR Mākslas darbinieku arodbiedrības 3. konference

ADOLFS VANAGS,

Republikaniskā Tautas mākslas nama direktors

Latvijas PSR Augstākās Padomes trešā sesija skaidrī parādīja, cik liela nozīme darba lauku komunistiskajā audzināšanā ir mākslinieciskajai pašdarbībai. Tāpēc šo pulciņu dalībniekiem savās nodarbībās — teātra izrādē, stāstījuma, deklamācijā, dejā, dziesmā, lietīškās un tēlotājas mākslas darbos — jācēnās parādīt idejiski augstvērtīgus, mākslinieciski labi sagatavotus darbus.

Mākslinieciskās pašdarbības priekšnesumiem ir liela nozīme arī sociālistiskajā celtniecībā. Mākslas darbā tēlotāja cilpa par Staļina pēckara piegādes ātrāku izpildi skatītāju spāno lielākiem darbiem. Parādot uz skatuves labāko pirmrindnieku pieredzi, masās radīsies ierosme arī savus uzdevumus veikt vēl labāk, pārspēt redzēto un ar gandarījumu atbildēt lugas varonim: «Arī es to varu». Bet tādās ierosmes iedvesmotājiem — priekšnesumu izpildītājiem pašiem jābūt idejiski un mākslinieciski labi sagatavotiem.

Aplūkojot mākslinieciskās pašdarbības žanrus, vispirms jāatzīmē dziedāšana.

Dziedāšana ir latviešu tautas visvecākā, iemīļotākā māksla. Senajā tautas dziesmā latvietis izteica savus priekus un bēdas, vērsās pret saviem verdzīnātājiem un spēcīgās vārmās lielika drošu, nelokāmu pārliecību, ka pienāks laiks, kad tauta nomētīs no saviem pleciem nebrīvis jūgu. Dziesmā izpaudās tautas cilpas spārs pret saviem apspiedējiem, un pirmie organizētie kori pirmajos dziesmu svētkos ienesa progresīvu domu klausītāju masās.

1948. gada Padomju Latvijas dziesmu svētki spoži parādīja dziesmas vareno, mobilizējošo spēku. Astonoņsmīt tūstoši dziedātāju jauktajos, vīru, sievietes un bērnu koros ar nebijūši aktīviatī dziedāja brīvo padomju dziesmu, iedvesmojot visu Padomju Latvijas darba tautu.

Šī lieliskā savijotība kora dalībniekos un klausītājos prasa, lai gūtie panākumi tiktu nostiprināti, līdzšinējie trūkumi novērsti un kora attīstība rastu pareizu, organizatorisku ievirzi.

Vadoties no gūtās pieredzes, jāatzīmē, ka pamatnodols kora organizēšanā ir jauktais koris. No jauktā kora sastāva jāizdala vīru koris, sievietes koris, kvarteti, dubultkvarteti, solisti u. c. Tādā veidā komplektēta un izkārtota dziedātāju vienība būs dzīvotspējīga, nostiprināta atsevišķās balsīs, sekmīgi apgūs visgrūtāko repertuāru un nākamajos dziesmu svētkos pierādīs nopietnu māksliniecisku briedumu. Par nopietnu organizatorisku klūdu jāuzskata mēģinājumi pie vienlaikus kultūras, tautas nama, kluba, skolas vai kolchoza izveidot minētos korus katru atsevišķi. Tas saskaldīs dziedātāju masas, atsevišķās vienības attīstīsies vārgi un nedos vajadzīgos rezultātus kora kultūras pacelšanā. Bieži vien, sevišķi pagastos, šādu vienību izveidošanas veicina liele atšķirība līdz tautas namam vai skolai. Šādos gadījumos organizatoram, sazināj ar jauktā kora galveno dirigentu, jāorganizē dziedātāju apmācība grupās: kolchozos, ciemu padomēs, traktor

stacijās u. c., nozīmējot par šo grupu vadītājiem spējīgākos kora dalībniekus. Atsevišķās grupas sistemātiski kontrolējot un iespējami bieži organizējot pamatkora kopmēģinājumus, tiks apvertta un audzināta visa dziedātāju saime.

Sevišķa uzmanība jāpievērš bērnu resp. skolas korim. Sajos koros aug jaunā dziedātāju maņa, kura no skolas sola iesoļos dzīves ceļnieku rindās un būs kultūras darbinieku aktīvs. Tālab ļoti svarīgi radīt ciešas saites starp skolas un pieaugušo koriem, lai tie savā darbā saaugtu un jaunais koris uzskatītu, ka pēc skolas beigšanas viņam jāieslēdzas pieaugušo kori. Cieši sadarbībai ieteicams organizēt pieaugušo kora sefības koncertus skolā, rīkot pieaugušo un skolnieku kopīgus koncertus un popularizēt skolas kori vecāko koristu pieredzi.

Cieši ar korim saistās muzikas pulcīni — orķestri. Tie organizējami visur tur, kur darbojas kori — kā pie kultūras un tautas namiem, tā arī skolās. Kā obligata orķestru un muzikas pulcīņu sastāvdaļa jāorganizē tautas instrumentu grupa. Šajā grupā jāpiesaista vecie spēlētāji, jāapgūst viņu pieredze un prasme. Šādiem orķestriem nākamajos dziesmu svētkos būs redzama vieta.

Organizējot korus un orķestrus, jāpievērš nopietna vērība šo vienību vadītājiem — dirigentiem. Jāizmanto profesionālie dirigenti, muzikas skolu skolotāji, pārējo skolu dziedāšanas un muzikas skolotāji un dirigenti, kuri izvirzījušies no dziedātāju un muziķu vidus.

Profesionālie dirigenti jāizmanto kā pašdarbības dirigentu metodiskie audzinātāji. Muzikas skolu skolotāji un pārējo skolu dziedāšanas un muzikas skolotāji jāiesaista aktīvi kora un orķestru dirigēšanas un mākslinieciskās audzināšanas darbā. Sevišķa uzmanība jāpievērš dirigentiem, kuri izauguši pašu koros un orķestros.

Ciešā saskarē ar kori un orķestri jāorganizē arī deju kolektīvs. 1948. gada dziesmu svētki jau parādīja šī žanra masu raksturu un krāšņumu, bet visas iespējas šīs pašdarbības veids vēl neizmanto.

Deju kolektīvu var organizēt katrā kultūras namā, tautas namā, klubā, kolchozā, skolā, rūpnīcā un darba vietā, jo jaunatne dejo visur, un ir svarīgi šo plaši izplatīto pašdarbības kolektīvu darbu ietvert nacionālā formā ar sociālistisku saturu. Pareizi audzināts dejojot aktīvs palīdzēs izskaust ievazāto svingu un tamlīdzīgu kroplotumus, radīs jaunatnei dejas estietiku, atvērs tautas bagāto un krāšņo deju pūru. Pulcinot 1949. gada dziesmu dienās un 1950. gada dziesmu svētkos daudzkrāt lielāku un mākslinieciski nobriedušāku dejojotāju saimi.

Nopietnāka vērība nekā līdz šim vel-

lējama drammas kolektīvu organizēšanai un šo kolektīvu darba veidiem. Dramas kolektīvs var darboties katros apstākļos, un nepareizs ir uzskats, ka tā darbība ir iespējama tikai tur, kur ir skatuve. Tāpat nepareizi, ka šis kolektīvs aprobežojas vienīgi ar lugu iestudēšanu. Dramas kolektīvam ar saviem priekšnesumiem — izrādē, deklamācijā, stāstījumu, montāžu jābūt visur: kultūras namā, tautas namā, kolchozā, klubā, skolā, rūpnīcā, traktor stacijā, zirgu un mašīnu iznomāšanas punktā, pagasta un ciema padomē, masu sapulcē — visur, kur darbam un atpūtai pulcējas ļaudis.

Komplektējot drammas kolektīvu, jāraugās, lai tas būtu elastīgs, sadalāms brigādēs un ar saviem priekšnesumiem varētu uzstāties katros apstākļos; lai šie priekšnesumi būtu aktuali, atsauktos visiem sabiedriski politiskajiem jautājumiem.

Nesaudzīgi jācinās pret «veco aktieru» iedomām, ka tikai viņi būtu vienīgie, kas izredzēti iestudēt lugas. Tāds «veco aktieru» «monopols» uz lauku skatuveim neatbilst māksliniecisko pašdarbību, bet daudzos gadījumos palīdz nokļūt uz padomju skatuves mazvērtīgiem un kaltīgiem, buržuaziskās ideoloģijas piesātinātiem darbiem. Organizējot kolektīvu, jāatceras, ka skatuve pieder visiem, kas grīb nopietni un krietni strādāt, un, izvirzot vadītāju, jāraugās, lai šis cilvēks būtu ne tikai mākslinieciskais, bet arī idejiskais audzinātājs.

Kā sena kultūras nozare mūsu tautā ir iesakņojusies lietīškā un tēlotāja māksla. Tā izpaužas krāšņajā, tautiskajā rakstā, audumos, koka grebumos, keramikās un citos izstrādājumos, kas parāda latviešu tautas īpatnības un mākslas izjūtu bagātību vispusību.

Organizējot lietīškās un tēlotājas mākslas pulciņus, sevišķa vērība jāvelta vecajiem tautas māksliniekiem, jāpārnem no viņu pieredzes viss mūsu laikam atbilstošais, jāattīsta māksliniekos idejiskā izpratne, lai mūsu nacionālajā ornamentāli leiktu socialistisku saturu, jārīko šo darbu izstādes un skates, uzskatāmi jāparāda tautas mākslas izstrādājumu praktiskā nozīme, jo bieži vien cilvēki neprot izmantot visas iespējas, lai savu apkaimi padarītu daļāku. Lietīškās un tēlotājas mākslas pulciņam jābūt vispusīgam. Tajā jāapvieno audējas, adītājas, rokdarbu šuvējas, koka grebēji, keramiķi, zīmētāji, saktu darinātāji, visi jaunās un vecās paaudzes pārstāvji, kuriem mīļa tautas māksla.

Valdība un partija nemitīgi gādā par tautas māksliniecisko pašdarbību, tāpēc arī tās dalībniekiem jāapzinās savu uzdevumu lielums, jāapzinās, ka mākslinieciskās pašdarbības sarīkojumi nav tukšas izpriecas, bet nopietns tautas audzināšanas un kultūras darbs. Tāpēc pašdarbības dalībniekiem nemitīgi jāapgūst marxiisma-ļepinisma, lai viņi pilnasinīgi ievēdoties tēlos, dziesmā, dejā un citā tautas mākslas snieguma nacionālajā formā varētu ielikt dziļi idejisku socialistisku saturu.

3. un 4. janvārī Rīgā, Mākslas darbinieku namā, notika LPSR Mākslas darbinieku arodbiedrības 3. republikaniskā konference.

Arodbiedrības republikaniskās komitejas priekšsēdētājs M. Paupers sniedza plašu pārskatu zīpojumu par komitejas darbu. Blakus panākumiem, kas gūti, piemēram, mākslas darbinieku idejiskā līmeņa celšanā, viņu regulārā atbalstā mākslinieciskajai pašdarbībai, teātru repertuāra uzlabošanā un jaunās saimniecības sistēmas veiksmīgā ieviešanā teātros, viņš konstatēja arī virkni trūkumu. Vēl joprojām ir mākslas darbinieku kolektīvi, kur ļoti maza vērība pievērsta politizācijai, atsevišķās iestādēs nav panākts biedriska kontakts starp administrāciju un arodkolektīvu utt. Īpaši kļūmīgs stāvoklis vairākās mākslas mācību iestādēs, pie kā pirmām kārtām vainojama Mākslas lietu pārvalde, bet arī republikaniskā komiteja savas savtātes dēļ atbildīga par radušos stāvokli. Visumā pēc VK(b)P CK vēsturiskajiem lēmumiem par ideoloģiskajiem jautājumiem darbs visās mākslas nozarēs ievērojami uzlabojies, bet nevar palikt pāe sasniegtā, jāiet vienmēr uz priekšu.

Zīpojums, kam sekoja revīzijas komitejas priekšsēdētāja V. A. Brožas pārskats, izraisīja jo spraigas debātes. Rīgas, Liepājas, Ventspils, Daugavpils teātru un mākslas skolu pārstāvji stāstīja par darba gaitu savos kolektīvos, atklājot gan veiksmes, gan klūdas. Vērtīgus norādījumus konferences dalībniekiem sniedza LK(b)P CK pārstāve M. Buša, Latvijas ACP Prezidija priekšsēdētājs J. Putniņš, PSRS Mākslas darbinieku arodbiedrības CK pārstāvis Pokrovskis. Debātes piedalījās arī LPSR Mākslas lietu pārvaldes priekšnieks Fr. Rokpelnis, PSRS tautas

mākslinieks Ed. Smiļģis, LPSR Valsts Konservatorijas direktors prof. J. Meidiņš, Latvijas Padomju mākslinieku savienības priekšsēdētājs prof. L. Svemps, LPSR Valsts Operas un baļeta teātra direktors J. Meija u. c. Visasāk runātāji kritizēja mūsu tēlotāju mākslinieku un komponistu darbu. L. Svemps atzīmēja, ka tēlotāju mākslinieku lielākais trūkums ir atrautība no tautas, un ierosināja organizēt izstādes rūpnīcu un kolchozu klubos, lai tuvinātu māksliniekus masām. Ed. Smiļģis uzsvēra, ka visu klūdu pamatā ir nepietiekami dziļa marxiisma-ļepinisma mācības apgūšana; jāgādā, lai to dienādi mācītos it visi mākslas darbinieki, bet ne tikai zināma viņu daļa. «Katram jautājumiem jāpieiet ar tādu mērķu, — sacīja M. Buša, — kā tas palīdz audzināt mūsu cilvēkus komunisma garā.» Vairāki runātāji norādīja arī uz tādiem rīkiem kā latviešu padomju operas, filmu scenariju, jaunatnes lugu trūkumu. Pēdējos gados mēs esam guvuši ievērojamus panākumus literatūrā un skatuves mākslā, sākusī attīstīties mūsu republikas nacionālā filmlūpniecība, arī muzikā un tēlotāja mākslā vērojams pagrieziens uz socialistiskā realisma metodes ceļu, bet vis tas jādara daudz noteiktāk, mērķtiecīgāk; mēs nedrīkstam apmierināties ar līdzšinējam sekmēm.

Konference pieņēma plašu lēmumu, kurā konstatēti sasniegumi un nepelnības, kā arī noprausti tālākie uzdevumi.

Darba noslēgumā ievēlēja jauno republikanisko komiteju un revīzijas komiteju, tāpat delegatus PSRS Mākslas darbinieku arodbiedrības 12. kongresam un Latvijas arodbiedrību 2. kongresam. Par republikaniskās komitejas priekšsēdētāju no jauna ievēlēs M. Paupers, par sekretāru — M. Puķe. V. G.

Fakti kas runā paši

LIETIŠKĪBAS KĀBĀDZĪTĀJS

Kā ziņo laikraksts «Unitas», kāda Vašingtonas apbedīšanas firma «Cembers un dēls» savus drūmas pakalpojumus reklamē šādos patetiskos toņos: «Kāpēc jums nīkt šīnī nolādētajā pasaulē, ja mēs esam gatavi svīnīgi aprakt jūs zemē tikai par 25 dolariem un 13 centiem?»

«AMERIKANISKA KARJERA»

Kāda Ņujorkas teātra baletdejojājam Loisa Senkaī nesen uzleikts darbs. Palikusi bez jēbkādiem līdzekļiem, baletdejojāja kļuva par zābaku tīrītāju. Fotografēja žurnālā «Tempo» rāda baletdejojāju Senku, kas tīra zābakus amerikāņu zaldatam Dafī laukurnā. Ņujorkā.

LĪKUMĪBAS SARDZE

Pēc laikraksta «New-York Times» ziņām arābu ciemā Dachīta tiesnesis notiesāja ganu, kurš pašaisardzības no-

lūkā bija sakropļojis vietējā bagātnieka suni. Gudrais tiesnesis piesprieda ganam 17 dienas cietuma ieslodzījuma.

PRĀTU ZAUDEJUSIE PIELIDEJI

DPD aģentūra ziņo, ka Amerikas muziķu arodbiedrība kā ziemasvētku dāvanu prezidentam Harijam Trumenam pasniegusi plati, kurā ieskanota dziesmiņa — fokstrots «Harija dēļ es zaudēju prātu». Dziesmiņu izpilda ievērojamā Ņujorkas Metropolitēna operas soliste.

ZIEMASSVĒTKU IDILE ANGLIJĀ

Angļu laikraksts «Manchester Guardian» kautrīgi ziņo, ka ziemasvētki Anglijā atzīmēti, lieļā mērā pieaugot noziegumu skaitam. Zādzības sasnēgušas milzīgu apmērus. «Daudzi mūsdienā virtuozī šīnī nozarē, — ar sargātīgā nājumū ziņo laikraksts, — nozagtu pat baznīcu, ja tikai viņiem būtu pārliecība, ka to varēs pārdot meīnājā birzā».

LEJNINA ATSPUGULOŠANĀS TEORIJA UN MĀKSLA

(I. turpinājums)

A. SOBOLEVS,
filozofijas zinātņu kandidāts

«Tīrās mākslas» teorijas filozofisko pamatu kritiku turpināja un ievērojami attīstīja Černiševskis. Lieļās krievu materialists asi uzstājās pret idealistisko uzskatu mākslā, pret transcendentalisma idejām, pret mākslas apriņķo zināšanu un apriņķo formu teoriju, pret idealistisko zinātnes un mākslas pašatīstīšanās teoriju.

Černiševskis pierādīja, ka mākslas novads neaprobežojas ar skaistuma novadu. Devis materialistisku traktējumu skaistumam mākslā, Černiševskis izdarīja graujošu triecienu vācu idealistiskajai estetikai, sagrāva «tīrās mākslas» teorijas gnoseoloģiskos pamatus. Černiševskim pieder definīcija par mākslu kā par materiālās pasaules izziņu un atīlojumu. Viņš arī pamatoja revolucionārī demokrātisko mācību par mākslas lomu sabiedrības dzīvē, par mākslas nozīmi dzīves parādību nosodīšanā.

Belinskis un Černiševskis lika pamatu krievu klasiskajai estetikai, kurai bija noteicošā nozīme 19. gadsimta krievu daiļliteratūras attīstībā un kas ietekmēja pasaules mākslas attīstību. Belinskis un Černiševska uzskatus attīstīja Dobrolubovs.

Lielie revolucionarie demokrati mākslā saskatīja ieroci cīņā pret varmācību un apspiešanu, līdzekli politiskai iedarbībai uz tautas masām.

«Sākot ar Belinski, — runāja A. A. Zdanovs, — visi labākie revolucionāri demokrātiskās krievu inteliģences pārstāvji neatzina tā saukto «tīro mākslu». «Mākslu mākslai» un sludināja mākslu tautai, mākslas augsto idejiskumu un sabiedrisko nozīmi.»

Belinskis, Černiševskis un Dobrolubovs nodibināja nesaraujamas saites starp mākslas darbu idejiskumu, patiesīgumu un to māksliniecisko vērtību. Viņu estētiskā teorija ir kalngals pirms-

marksistiskajā zinātnē par mākslu, bet arī šī teorija bija vēsturiski ierobežota. Krievu revolucionarie demokrati, neprazdami pārvarēt idealistisko uzskatu par vēsturi, palīkdami utopiskie socialisti, vēl nespēja radīt konsekventi zinātnisku mākslas teoriju.

Patiesi zinātniskus estētikas pamatus radīja Maršks un Engels, attīstīja un izkopa Lejns un Staļins. Marksistiski leņiniskā estētika ir kvalitatīvi jauna mācība par mākslu. Jaunās mācības pamatā mākslu teorētiskais pamats ir marksistiski leņiniskā filozofija. Lejina atspoguļošanas teorija.

Saskaņā ar marksistiski leņinisko teoriju māksla ir sabiedriskās apzinas forma, kas atspoguļo sabiedrisko esamību, tā ir ideoloģiska virsību, kas savukārt aktīvi iedarbojas uz materialo pamatu, specifiskā ārējās pasaules izziņas forma un viens no ierociem šīs pasaules pārveidošanai. Māksla ir skīriska un partējiska tāpat kā jēbkura cita ideoloģiskā virsību.

Māksla — tā ir mākslinieciskos tēlos izteikta cilvēku domāšana, kuras mērķis izziņāt un pārveidot pasauli. Saskaņā ar Lejina atspoguļošanas teoriju pasaule izziņama; tādat tā izziņama arī ar mākslas līdzekļiem, tādat māksla spēj izziņāt lietu būtību, un mākslas slēdzieniem, patiesībām, kuras dod māksla, ir objektīvu patiesību nozīme. Tādā kārtā Lejina atspoguļošanas teorija definē mākslu kā pasaules izziņas specifisku formu, kurai ir patstāvīga teorētiska izziņas nozīme.

Par mākslas izziņas lomu liecina daudzi fakti. Ir zināms, piemēram, kāda milzīgā izziņas loma ir Balzaka romāniem, Engels apgalvoja, ka Balzaks savā «Cīvēciskajā komēdijā» devis visievērojamāko franču sabiedrības realīstisko vēsturi chronikas veidā, gadu pēc gada, no 1816, līdz 1878. gadam aprakstīst arvien pieaugošo augspējīgo burs-

objektīvās realitātes izziņas dialektiskais ceļš.»)

Tēču starp zinātni un mākslu ir arī būtiska atšķirība. Zinātne, iedziļinādāmās lietu būtībā un atklādama pasaules likumsakarības, vispirma mūsu priekšstatus par pasauli jēdzienos, spriedumos, prāta slēdzienos, loģiskos likumos.

Māksla ir no loģiskās izziņas atšķirīga forma, specifisks objektīvās pasaules likumsakarību vispārīnāšanas līdzeklis. Tēls ir specifiska pasaules izziņas forma, īstenības tipizācija. Loģisko un māksliniecisko nedrīkst uzskatīt kā absolūtus pretstatus. Tās ir vienota izziņas procesa divas puses. Starp tām nav nepārvaramu barjeru un šķērslu, gluži otrādi, dzīvē mēs vienmēr vērojam ciešas saites, savstarpēju atkarību un savstarpēju pāreju starp loģisko un māksliniecisko, bet tai pašā laikā tām ir arī visai būtiska kvalitatīva atšķirība.

TELS — ISTENĪBAS ATSPUGULOJUMA SPECIFISKS MĀKSLINIECISKS LĪDZEKLIS

Process, kurā cilvēks iepazīst objektīvo pasauli, ietver sevi trīs organiski saliedētus, nesaraujami saistītus momentus: jutēklisko izziņu, abstrakto izziņu, praksi.

Objektīvā materiālā īstenība ir mūsu izziņas objekts un sajūtu avots, cēlonis. Sajūtas, kuras cilvēks iegūst apkārtējo priekšmetu iedarbības rezultātā uz jūtu orgāniem, ir vienīgais avots mūsu priekšstatus par pasauli. Mūsu sajūtas atspoguļo ārējo pasauli, kas pastāv neatkarīgi no mūsu apzinas un kas iedarbojas uz mūsu jūtu orgāniem. Tas vai cita sajūtas veids — redzes, dzirdes u. t. t. — raksturo kaut kādu lietas vienu pusi, bet ārējās pasaules radīto sajūtu sumējums ir priekšmeta kā vesela atspoguļojums un sastāda jutēkliskās uztveres saturu.

Sajūtas un jutēkliskā uztvere atspoguļo realitāti tieši. Tās nodibina tiesas saites starp apzīnu un objektīvo pasauli. T. i. sajūtas un jutēkliskā uztvere atēlo priekšmetus tā, kādi tie liekas cilvēkam. Sajūta ir objektīvās pasaules sub-

*) A. Zdanova referāts par žurnāliem «Zvezda» un «Leņingrad».

*) B. M. Lejins. Философские тезисы стр. 146. Изд. 1947 г.

(Turpinājums nākamajā numurā)

DOKTORS AIKĀSĀP

Valsts Operas un baleta teatris

Stalīna premijas laureāta Igora Morozova balets «Doktors Aikāsāp» pirmoreiz uzvests 1947. gadā Novosibirskā baletmeistarā Moisejeva inscenējumā.

Aina no baleta «Doktors Aikāsāp» pēdējā cēlonā. J. Krievina foto

Atskirībā no baletiem, kādus skatītājs parādīs redzēt, šis uzvedums ir visai savdabīgs un īpašs. Tas veidots kā komēdijas stila raksturbalets, pretstatā klasiskā baleta noteikumiem.

Baleta muzikālais pavadījums teicami piekļāvies saturam un darbībai. Tas ir melodisks un ritmisks. Personu muzikālais raksturojums sniegts gleznaini ilustratīvi nokrāsā.

Pirmās cēlonis pārkāp sadrumstalošs. Pērtiņu skats tropiskajā mežā tvertas naturalos tonos. Smagās un viendabīgās, četrpūpūš izdarītās kustības kļūst vietām monotonas.

Realistiskā raksturbaleta virzienā mūsu deju tēlu kolektīvs uzrādā iepri-

cinošu panākumu. Katrs savu dejisko tēlu veidojis pārliecinoši un brīvi, pat tie, kuriem jāsamierinās vienīgi ar dzīvnieku kustību imitēšanu (pīle, gailis, lācis, žirafe, krokodils).

Dejiskās pantomimas uzdevums klasiskās dejas soļos teicami atrisinājusies O. Adamova (lapsa) un I. Strode (bezdelīga). Graciozitate un piemilgus vieglums vēl jāpanāk runājam (M. Kārklina).

Kā spēle, tā arī dejas vismazākās iespējās dod doktora Aikāsāp loma (J. Grauds).

AIZRĀDĪJUMS

Latvijas Padomju rakstnieku savienība «Cīņa» redakcija rīko otrdien, 11. janvārī, pl. 19 «Cīņas» zālē, Blaumana ielā 38/40 vakaru — «Latviešu padomju rakstniecības dekāda Maskavā».

Lukas, J. Plaudis, M. Rudzītis, P. Sīls, J. Vanags un P. Vilpiņa. Dekādas koncertu programmas atkarotāju, piedaloties tautas mākslinieciņai Stalīna premijas laureātei Efrīdai Pakulei, nopelniem bagātiem māksliniekiem A. Ludinai, A. Viljūnīnai, A. Daškovam, H. Braunam un Valsts korim nopelniem bagātā mākslinieka J. Ozolīna vadībā.

Vecgada iluzijas un jaungada pagīras

E. RIETUMS

Vecgada vakarā vecās pasaules barveži savilka priecīgu ģīmi launā spēlē: ar apduļļinātu radio propagandu, dzezu un reklamu putojošā šampanieša jūrā viņi mēģināja noslīcināt savu drūmo bilanci un vēl drūmakās perspektīvas.

sevi ar iluziju, ka «ogļraču streika nevēkams (?) mazinājusi komunistu autoritāti Ziemeļfrancijā...»

1. janvārī Čan Kai-ši pazinoja, ka ir ar mieru atkāpties no prezidenta amata, ja ar «to varētu glābt gomindana ideālus».

1. un 2. janvārī grieķu demokratu 8. divīzijas daļas, pārejot uzbrukumā, pārvirzījās uz priekšu 25 km, ieņēma 35 apdzīvotas vietas dienvidos no Gramosa un ielauzās Florinā.

2. janvārī Francijas Nacionālā sapulce pieņēma lēmumu ievadīt plašu izmeklēšanu sakarā ar dažu bijušo labējo ministru — to starpā de Golla tuvāko draugu — noziedzīgo rīcību, kuri bija piesavinājušies lielas valsts naudas summas.

31. decembrī vairāki angļu laikraksti («Times», «Manchester Guardian» u. c.) apgalvoja, ka «pateicoties amerikāņu palīdzībai pārtikas stāvoklis Eiropā manāmi uzlabojies».

1. janvāra vakarā Skotijas ogļraču arodbiedrības izpildkomiteja griežas pie visām savām nodaļām ar aicinājumu, lai tās savāktu no katra ogļrača pa vienam šīlapam par labu apcietināto franču ogļraču ģimenēm.

Gada mīlas priekšvakarā «Daily Telegraph» patriarhālā tonī rakstīja, ka «angļu tautas iekšējā solidaritāte — darba devēju un darba ņēmēju solidaritāte — ir drošākā ķīla tām, ka angļi godam pārvarēs visas 1949. gada grūtības».

ir tas, ka viņi kara laikā pretojušies vācu okupācijai. «Viņi cinās Termopilos» ir aizkustinoša grāmata, kas izsauc lasītāja acis sašutuma un apbrīnojuma asarās.

«Ja patiesība par Grieķiju būtu pazīstama visā pasaulē, — saka Simona Terī, — saceltos tāda sašutuma vētra, kas liktu atkāpties dolaru cilvēkdēvējiem.»

Jo grieķiem un visiem Rietumeiropas iedzīvotājiem, kas lasīs Simonas Terī grāmatu, nevar būt nekādu šaubu par Vašingtonas valdības istajiem nolūkiem — viņi pārāk labi pazīst amerikāņu reakcijas cīnismu, no hitleriešiem pārņemtas metodes.

Marijas Annas Komenes romana «Gaija, grieķu meitene» darbība ir tik vienkārša un aizkustinoša, ka atgādina klasisku meistardarbu, it sevišķi tāpēc, ka rakstniece pati salīdzina savas varones likteni ar Rasina Berenises dzīvi.

Grāmatas autore zīmē fašistiskās valdības karaspēka izpostītos laukus, piefrontes zonas cietu sistematisko bombardēšanu, zemieku deportāciju uz pilsētām, kur viņi mirst badā.

Romana darbība, kā jau teikts, ļoti vienkārša. «Gaija», kas nupat piedalījies kādā bīstamā reizā Salonikos, atrod patvērumā Parīzē, kur viņa mēģinās

iekšējās solidaritātes rēķina — E. R.), salīdzinot ar 1945. gadu, palielinājušas savu pelnu par 100 miljoniem angļu mārciņu.»

1. janvārī paaugstināja cenas: Francijā — kafijai, Holandē — visām rūpniecības precēm, Bizonijā — pārtikas precēm un tabakai, Turcijā — maizei, Amerikā — konserviem, kā arī tarifus par komuniāliem pakalpojumiem — Zviedrijā, Francijā un Beļģijā, bet 26. decembrī Harvards universitātes statistiskais birojs bija apgalvojis, ka cenu indeksi ASV un Rietumeiropā uzrāda tendenci pazemināties.

30. decembrī Anglijas valdība kategoriski atsauca čehu aģentūras ziņu, ka angļi gatavo iebrukumu Palestīnā, un zvēreja lojalitāti ANO lēmumiem. Tomēr jau 2. janvārī «New-York Times» slejās lasījām, ka Anglijas vēstnieks Vašingtonā pazinojis Lovetam, ka «Anglija var izrādīties ievelkta karā arabu pusē».

Amerikāņu prese savos vecgada vakara komentāros vai lida no ādas ārā, lai pierādītu ASV «miera» politiku, t. i., to, ka melns ir balts. Kā galvenais arguments šajos «pierādījumos» figūrēja ASV vagaru centieni glābt Nankinas bankrotierus, panākot Kinā pamieru starp Čan Kai-ši un Ķīnas demokrātiem.

Maskovamies ar liberalām frazēm, pārstāvju palatas locekļi demokrāts Arturs Čembers žurnālā «The New Yorker» prasīja 31. decembrī likvidēt pretamerikāniskās darbības izmeklēšanas komisiju, par cik tās «darbs nodara brīvībai vairāk ļauna nekā laba».

Tā janvāra pirmajās dienās nokritu nodrīskātās maskas, kuras reakcija bija uzvilktu svētiku vakarā, lai maldinātu vienkāršo cilvēku sentimentā uzplūdu brīdī. Bet šī maskarade neko nedeva vēcāriņi pasaulei.

franču valodu. Meitenes skolotāja izvēlējusi franču literatūras klasiķi Rasīnu, lai iepazīstinātu jauno grieķu patrioti ar franču valodu.

Liekas, ka Marija Anna Komene atstāta pārdzīvojumu, kurā tā pašai bijusi zināma loma. Lasītājs katrā lapusē, katrā rindīņā dzird viņas miegīgo balsi, kas piesātināta sāpīgām atmiņām, bet kas tomēr skan kā aicinājums cīņties par labāku nākotni.

«Gaija, grieķu meitene» darbība ir tik vienkārša un aizkustinoša, ka atgādina klasisku meistardarbu, it sevišķi tāpēc, ka rakstniece pati salīdzina savas varones likteni ar Rasina Berenises dzīvi.

Grāmatas autore zīmē fašistiskās valdības karaspēka izpostītos laukus, piefrontes zonas cietu sistematisko bombardēšanu, zemieku deportāciju uz pilsētām, kur viņi mirst badā.

Romana darbība, kā jau teikts, ļoti vienkārša. «Gaija», kas nupat piedalījies kādā bīstamā reizā Salonikos, atrod patvērumā Parīzē, kur viņa mēģinās

«Tā vienmēr bijusi un būs kļūda — atteikties no dzīves; es neticu dvēseles cietumam, kad tas guļ dikā un neesaspilnā aktīvā cīņā, — lūk, pamācība, kādu saņem jaunā grieķu patriote.

Divas grāmatas par grieķu brīvības cīņotājiem

G. CIRULIS

23. decembrī visa grieķu tauta atbrīvotajā teritorijā svinēja Grieķijas Demokrātiskās pagaidu valdības pastāvēšanas pirmo gadadienu. Pasreiz ģenerāļa Markosa Demokrātiskā armija spēj dot ienaidniekam triecienus ne tikai kalnos un līdzenumos, bet arī pilsētās.

Visur, kur ierodas Demokrātiskā armija, tauta pārņem varu savās rokās. Apatākļūs pagaidu valdības pārvaldītajos apgabalos raksturo stāvoklis Peloponēsas pussalā, kas pa lielāki daļai atbrīvota no karaļa karaspēka.

Francijā nesen iznākušās divas grāmatas, kas atēlo brīvības cīņas Grieķijā un parāda grieķu brīvības cīņotāju morālo stāju: Simonas Terī «Viņi cinās Termopilos» un Marijas Annas Komenes «Gaija, grieķu meitene».

Savā grāmatā Simona Terī atēlo grieķu brīvības cīņotāju varonību, viņu nelokāmo apņēmību atbrīvot savu zemi, viņu dzīves prieku un jauneklīgo spa-

ru, viņu disciplīnu, viņu brālīgo sadzīvi. Viņa iepazīstina lasītāju ar partizānu vadoni ģenerāli Markosu, pie kura «Humanitāte» korespondente dzīvojuši vairākas dienas. Un viņa mums sajūsmīgi stāsta par šo vienkāršo, mērķtiecīgo, virišķīgo un tālredzīgo savas dzimtenes un visas pasaules darba lauzu lietas dedzīgo patrioti.

Apmēram pietikā daļa Demokrātiskās armijas cīņotāju ir sievietes. Aprakstot viņu varonību, Simona Terī izsaucas: «Zēl, ka man trūkst telpas, lai visos sīkumos pastāstītu par šīm brīnšķīgajām sievietēm; par jautro Krizuli S., kuru es satīku pirmajā vakarā pie partizānizma — viņa atteicās deļot kopā ar mums grieķu nacionālo deju chorosu, tāpēc, ka, lūk, viņa jau pārāk veca, viņai divdesmit gadu; un arī tāpēc, ka vēl nav galīgi sadzīvisi viņas trešā brūce... Par jauno devīnpadsmitgadīgo kaptēni ar bērna seju, Mariku S., kas kādreiz strādāja kā skolotāja un allaž dziedāja jautras tautas dziesmas.

«To divu mēnešu laikā, kurus es pavadīju atbrīvotajā Grieķijā, es redzēju un runāju ar desmitiem, tūkstošiem lauzi, bet nekad nedzirdēju, kā kāds vīrietis vai sieviete par kaut ko sūdzētos. Varētu domāt, ka katrs jauna grūtibā, katrs jauns upuris — bads, aukstums, nogurums, neziņa par radnieku likteni, brīesmas, lvaļinojumi, draugu nāve bija tikai jauns lepmas un iedvesmes avots, jo, pateicoties tam, viņi vēl lielākā mērā ziedoja sevi dzimtenes lietai, un šis jūtas viņi lielika leņņajā vārdā «andarticos» (kā partizāni), kas skan visā ģenerāļa Markosa Grieķijā.»

Savā grāmatā Simona Terī atēlo grieķu brīvības cīņotāju varonību, viņu nelokāmo apņēmību atbrīvot savu zemi, viņu dzīves prieku un jauneklīgo spa-

1. janvārī Pa-de-Kalē departamentā (Francijā) komunistiskajā partijā iestājās Pekankaras pilsētā — 27 strādnieki. Ernji pilsētā — 12. Eskudēnā — 5. Aveljā — 4. Abskonā — 11. bet visā departamentā kopā 312 cilvēku, no tiem puse — ogļraču... Bet vecgada vakarā valdības oficiāls «Monde» mierināja

«Zēl, ka man trūkst telpas, lai visos sīkumos pastāstītu par šīm brīnšķīgajām sievietēm; par jautro Krizuli S., kuru es satīku pirmajā vakarā pie partizānizma — viņa atteicās deļot kopā ar mums grieķu nacionālo deju chorosu, tāpēc, ka, lūk, viņa jau pārāk veca, viņai divdesmit gadu; un arī tāpēc, ka vēl nav galīgi sadzīvisi viņas trešā brūce... Par jauno devīnpadsmitgadīgo kaptēni ar bērna seju, Mariku S., kas kādreiz strādāja kā skolotāja un allaž dziedāja jautras tautas dziesmas.

«To divu mēnešu laikā, kurus es pavadīju atbrīvotajā Grieķijā, es redzēju un runāju ar desmitiem, tūkstošiem lauzi, bet nekad nedzirdēju, kā kāds vīrietis vai sieviete par kaut ko sūdzētos. Varētu domāt, ka katrs jauna grūtibā, katrs jauns upuris — bads, aukstums, nogurums, neziņa par radnieku likteni, brīesmas, lvaļinojumi, draugu nāve bija tikai jauns lepmas un iedvesmes avots, jo, pateicoties tam, viņi vēl lielākā mērā ziedoja sevi dzimtenes lietai, un šis jūtas viņi lielika leņņajā vārdā «andarticos» (kā partizāni), kas skan visā ģenerāļa Markosa Grieķijā.»

Savā grāmatā Simona Terī atēlo grieķu brīvības cīņotāju varonību, viņu nelokāmo apņēmību atbrīvot savu zemi, viņu dzīves prieku un jauneklīgo spa-

Laikraksts «Literatura un Māksla» iznāk vienreiz nedēļā. Redkoleģija: J. Loganovskis (atbildīgā redaktores v.), M. Buša, N. Grīnfelds, A. Grīgulis, A. Grīmiņš, A. Lapiņš, A. Sakse. Redakcijas adrese Rīgā, Kr. Barona ielā 12. Telefons 21997. Runas stundašs no plkst. 10—14. Numurs maksā Rbl. 1.— Abonēšanas maksa Rbl. 52.— gadā. Abonentus atņem Preses apvienība Rīgā, Kirova ielā 41/43. Izdevējs Latvijas laikrakstu un žurnālu izdevniecība Rīgā, Blaumana ielā 38/40. Iespiests Latvijas PT 1. tipogrāfijā «Cīņa» Blaumana ielā 38/40.

Laikraksts «Literatura un Māksla» iznāk vienreiz nedēļā. Redkoleģija: J. Loganovskis (atbildīgā redaktores v.), M. Buša, N. Grīnfelds, A. Grīgulis, A. Grīmiņš, A. Lapiņš, A. Sakse. Redakcijas adrese Rīgā, Kr. Barona ielā 12. Telefons 21997. Runas stundašs no plkst. 10—14. Numurs maksā Rbl. 1.— Abonēšanas maksa Rbl. 52.— gadā. Abonentus atņem Preses apvienība Rīgā, Kirova ielā 41/43. Izdevējs Latvijas laikrakstu un žurnālu izdevniecība Rīgā, Blaumana ielā 38/40. Iespiests Latvijas PT 1. tipogrāfijā «Cīņa» Blaumana ielā 38/40.